

світогляд на засадах поваги до національного мистецтва, національної самобутності та художньої значущості. Навіть фантастичні герої казкових опер мають реальні людські риси, а їхні вчинки такі ж природні, як вчинки живих людей. Без осмислення власної історичної долі національна свідомість розмивається та розкладається, і такий народ рано чи пізно приречений зійти з історичної арени. Тому першочерговим завданням початкової музичної освіти є виховання нового покоління в Україні з національним складом мислення.

Естетико-виховний потенціал української музики полягає у високій духовності та гуманістичній спрямованості її художніх образів (у романтичного оспівування героя-борця за національне визволення); у використанні широкої палітри національно-стильового та жанрового формотворення з опорою професійної музики на фольклор. Близькість інтонаційно-ладових барв національно-естетичному сприйманню учнів, мелодична орієнтація виражальних засобів, притаманна кращим зразкам вітчизняної музики, становлять музично-ментальне підґрунтя розвитку естетичної культури майбутніх громадян України. Заглиблення в інтонаційний лад музики дозволяє дітям відчувати особливості художнього сприймання світу конкретним народом, психологічні риси, типові характери його героїв, характерні «слова – речення» музичної мови даного народу.

Розучування пісень корисне і для формування співацьких навичок звучання. Крім того, пісні, мабуть, більше, ніж все інше, можуть бути використані в побуті: дитина проспівує їх, заколисуючи молодшого братика або сестричку. Виховне значення мають пісеньки. Вони допомагають сформувати естетичний смак, виховати любов до української мови, сприяють розвиткові дитячої творчості.

Список використаних джерел:

1. Гавриловец К.В. Морально-естетичне виховання школярів. / К.В. Гавриловец – Мінськ, 1988. – С. 24-27.
2. Ольховський Ю. Нарис історії української музики / Ю. Ольховский. – К.: Муз. Україна, 2003. – 512 с.
3. Кушвеава М. Основи естетичного виховання / під. ред. М.А. Кушвеава. – М., 1986. – 125 с.

Скорозвон К.В.

студент;

Біліченко П.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ХАРАКТЕРИСТИКА ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ЗМІСТУ КУРТУАЗНОЇ ЛІТЕРАТУРИ XII-XV СТ.

У XI-XII ст. з'явилася необхідність в новій ідеології. У більш ранні століття, коли феодальні відносини ще тільки встановлювалися, причому нерідко за допомогою грубої військової сили, від лицарів були потрібні лише

військові вміння, мужність, васальна вірність. Однак виявилася необхідність ідеологічно обґрунтувати існуючий порядок речей, зокрема, панівне становище лицарства. Виникає новий лицарський ідеал людини, новий куртуазний кодекс поведінки.

На основі войовничого і шляхетного життя, формувався так званий «ідеальний лицар». Це був зв'язок ідеалу чоловічої мужності та справедливості, який не розривається між визнанням і гідністю. На нашу думку, найбільш яскраво образ справжнього лицаря розкривається в лицарській (куртуазній) літературі.

Виникнення лицарської, або куртуазної (фр. *Courtois* – ввічливий, чемний), літератури було пов'язано з двома обставинами. По-перше, підвищилася культура лицарів, особливо завдяки їх далеким походам. По-друге, в умовах наростаючого опору народу феодалам потрібно було створення специфічно феодалної, «оновленої», світської, а не церковної ідеології, в чому чималу роль мала відіграти література. Звідси – і створення ідеалу справжнього лицаря, до якого входять не лише якості воїна, але і чесноти естетичного характеру: обізнаність у мистецтві, зокрема в поезії, вміння красиво залицятися до жінки, що вилилося у своєрідний «культ дами»[1].

У лицарських романах і лицарських повістях, як і у ліриці поетів-лицарів, широко розроблено тему військових подвигів і кохання. Першим найбільш популярним та захоплюючим твором в XIII столітті існувала «Книга про лицарський орден» (фр. «*Livre de l'orde de cavalleria*») Раймунда Луллія (лат. *Raymundus Lullius*). Автор цієї книги розглядав шляхетну людину тобто лицаря, перш за все як справедливого, який міцно тримає зброю у своїх руках. Шляхетні лицарі вірні своєму господарю, та Богові, захищали державну гідність і католицьку віру. Але найважливіша їх місія – це служити суспільному благу, яке виявлялося не лише на військовій, а і на державній службі. Тому лицар повинен слугувати прикладом всім, у наслідуванні гідності, шляхетності, каяття та побожності. Раймунд наполягав на тому щоб усі були сповнені благородним духом, вважаючи, що кожен може ним оволодіти [2].

Не менш цікавішим та захоплюючим був роман Кретьєна де Труа (фр. *Chrétien de Troyes*) про Трістана, але, на жаль, до наших часів він не дійшов. Однак під назвою «Роман про Трістана та Ізольду» (анг. «*Tristan & Isolde*») він дійшов в інших варіантах, віршованих і прозових, і є одним із кращих лицарських романів. Вихід за межі вузької лицарської ідеології, використання народного джерела – кельтських сказань – визначали загальнолюдський характер його змісту. Стилізований переказ сюжету даного роману, дійшов до нас від французького ученого Жозефа Бедье (фр. *Joseph Bédier*). Головний герой роману – юнак, потім зрілий чоловік Трістан, відчуває надзвичайне за силою пристрасті і постійності, кохання до ірландської королеви, білявки Ізольди, при цьому він, виявляє надзвичайну хоробрість, здійснює подвиги в ім'я блага людей (знищення ним Морольда, який збирав данину з людей). Кохання Трістана не минає і тоді, коли Ізольда стає дружиною короля Марка, його дядька і сюзерена, і коли сам Трістан у розпачі одружується на іншій Ізольді, залишаючись вірним своєму першому коханню. Твір закінчується трагічною смертю обох закоханих, але тим не менш, цей роман звучить як гімн щирого, природного почуття кохання.

Ще один лицарський роман французького письменника Кретьєна де Труа (фр. *Chrétien de Troyes*) «Івейн, або Лицар з левом» (фр. «*Yvain, le Chevalier au Lion*»). Входить до числа так званих «артуровських романів» або романів «Круглого столу». У цьому творі сюжет будується навколо пригод лицарів

короля Артура. Образ цей сходить до історичної постаті Арторіуса – одного з вождів бриттів (V-VI ст.), який захищав західні області Англії від англосаксів, але вже в кельтських легендах та усних переказах Артур постає правителем «всього західного світу». Образ короля Артура відтворений ще й як узагальнення ідеального лицарства, як школа куртуазного виховання. «Король» і його дванадцять наблнжених лицарів збираються за круглим столом (символом їх рівності) і проводять час в дружніх бенкетах і розповідях про славні подвиги. Цей роман став основою для багатьох бретонських романів XII-XIII ст. [3].

«Роман про Олександра» (анг. «*Le Roman d'Alexandre*»). Тема життя і подвигів знаменитого полководця Олександра Македонського ввійшла до літератури вже у древності. У Середньовіччі до нього зверталось декілька поетів, кожний з яких вносив у вже складене легендарне життєписання Олександра свої доповнення і трактування. Повністю зберігся пізніший варіант лицарського роману (бл. 1175 р.) Ламбера Ле-Тора (анг. *Lambert Le Tors*) і Олександра Паризького (анг. *Alexandre de Paris*).

«Роман про Олександра» є міфологізованим оповіданням з надзвичайно малою часткою історичної достовірності. Олександр зображений як ідеальний лицар, у змалюванні образу якого використані казкові прийоми: одне око у нього блакитне, як у дракона, інше чорне, як у грифа; фея подарувала йому чарівну одягу – одна сорочка захищала його від холоду і спеки, інша – від ран тощо. Головним призначенням роману було задоволення зростаючого зацікавленості та допитливості середньовічної людини. Олександр здійснює свої подвиги не тільки з метою завоювання світу, а й керуючись бажанням пізнати його. Мандри і походи змалювалися не лише на землі; прагнення збагнути невідоме змушує його в скляній бочці спуститися на дно моря і за допомогою птахів піднятися у піднебесся [4].

Отже, можна зробити висновок, що лицарська (куртуазна) література доби Середньовіччя, займала чільне місце у формуванні виховного ідеалу лицарства. Глибокий аналіз такої творчості надасть можливість більш детально з'ясувати основні компоненти освітньо-виховної підготовки лицарства в епоху пізнього Середньовіччя.

Список використаних джерел:

1. Михайлов А. Д. Французький лицарський роман. м. Київ, 1976, с. 114
2. Жильсон, Етьен. От Александра Гэльского до Раймунда Луллия. – В кн.: Жильсон, Етьен. Философия в Средние века. От истоков патристики до конца XIV века. М.: «Республика», 2004. – 678 с.
3. Література західноєвропейського середньовіччя / За редакцією Н. О. Висоцької. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 464 с.
4. Михайлов А. Д. Французький лицарський роман і питання типології жанру в середньовічній літературі, 1976. – 446 с.